

ПРОФЕСІЙНА ОСВІТА

УДК 378.016:811.111

РОЗВИТОК ТВОРЧОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ СТУДЕНТІВ НА ЗАНЯТТЯХ З ІНОЗЕМНОЇ МОВИ

(з досвіду роботи викладачів іноземних мов ЗПК)

О.В. Євченко⁶

викладач вищої категорії, викладач-методист, голова циклової комісії іноземних мов,
КВНЗ «Запорізький педагогічний коледж» ЗОР
e-mail: inmova-zpk@gmail.com

РАЗВИТИЕ ТВОРЧЕСКОЙ КОМПЕТЕНТНОСТИ СТУДЕНТОВ НА ЗАНЯТИЯХ ПО ИНОСТРАННОМУ ЯЗЫКУ

(из опыта работы преподавателей иностранных языков ЗПК)

Е.В. Евченко

преподаватель высшей категории, преподаватель-методист, председатель цикловой комиссии
иностраннных языков,
КВУЗ «Запорожский педагогический колледж» ЗОС

DEVELOPMENT OF CREATIVE COMPETENCE OF STUDENTS IN THE FOREIGN LANGUAGE CLASSROOM

(from the experience of teachers of foreign languages of ZPC)

O.V. Yevchenko

teacher of the highest category, teacher-methodologist, head of foreign languages chair,
Zaporizhzhia Pedagogical College

У статті розглядаються особливості розвитку творчої компетентності майбутніх учителів на заняттях іноземної мови. Подаються ефективні форми та способи організації навчальної діяльності студентів, формулюються методичні рекомендації щодо розвитку творчої компетентності майбутніх фахівців педагогічної галузі.

Ключові слова: творча компетентність, іноземна мова, учитель початкових класів.

В статье рассматриваются особенности развития творческой компетентности будущих учителей на занятиях иностранного языка. Приводятся примеры эффективных форм и способов организации учебной деятельности студентов, формулируются методические рекомендации по развитию творческой компетентности будущих специалистов педагогической сферы.

Ключевые слова: творческая компетентность, иностранный язык, учитель начальных классов.

The article considers the peculiarities of development of creative competence of would-be-teachers in foreign language classroom. Provided are: the effective forms and methods of organization of educational activities of students; methodological recommendations on the development of creative competence of the future specialists of teaching industry are elaborated.

Key words: creative competence, foreign language, primary school teacher.

Проблема підготовки педагогічних кадрів нового покоління постає сьогодні особливо гостро й пов'язана з тенденціями розвитку світового співтовариства. Це у повній мірі стосується питання підготовки вчителів іноземних мов. Метою нашої статті є визначити основні шляхи формування творчої компетентності майбутніх вчителів й на основі досвіду роботи циклової комісії іноземних мов педагогічного коледжу сформулювати методичні рекомендації щодо розвитку творчості студентів на заняттях іноземної мови.

⁶ © Євченко Олена Володимирівна, 2014

Ліцензується на умовах Attribution-NonCommercial-ShareAlike 4.0 International (CC BY-NC-SA 4.0)

Майстерність викладача на занятті іноземної мови полягає головним чином в умілому володінні методикою навчання і виховання, творчому застосуванні новітніх досягнень педагогіки і передового педагогічного досвіду, раціональному керівництві пізнавальною і практичною діяльністю студентів, їх інтелектуальним розвитком.

Творчі компетентності, відповідно до концепції креативності як універсальної творчої здібності – це:

- здатність до самоаналізу і самоконтролю;
- здатність до виявлення і постановки проблеми;
- здатність до висловлювання великого числа ідей;
- гнучкість – здатність до висловлювання різноманітного числа ідей;
- оригінальність – здатність відповідати на подразники нестандартно;
- здатність удосконалити об'єкт, додаючи деталі;
- здатність вирішувати проблеми, тобто до аналізу і синтезу.

На основі аналізу психолого-педагогічної літератури можна виділити основні шляхи формування творчої компетентності студентів:

1. Розв'язання творчих завдань (М.П. Гузик, М.І. Жалдак, В.М. Монахов, М.І. Шкіль та ін.)
2. Впровадження розвивальних творчих ігор (Д.А. Балл, Т. Гергей, А.М. Довіяло, І.П. Підласий, С. Смірнов та інші).
3. Індивідуальний підхід у навчанні (Ю.К. Бабанський, Х.І. Лійметс, І. Унт, Є.С. Рабунський, І.М. Чередов, О.О. Кірсанов, С.І. Подмазін).
4. Проблемний підхід (Ю.К. Бабанський, Д.В. Вількєєв, М.О. Данілов, І.Я. Лернер, М. Махмутов).
5. Самостійна робота творчого характеру (С.Г. Шаповаленко, І.І. Тихонов та інші).
6. Впровадження технічних засобів навчання (Л.П. Пресман, Е.Е. Соловійова, М.М. Шахмаєв та ін.).

У педагогічній літературі виділені головні стратегії розвитку творчої компетентності: прискорення (інтенсивні курси навчання за диференційованими програмами, спецкурси, факультативи, літні та зимові табори); поглиблення (поглиблене, профільне вивчення предметів); збагачення (якісно новий зміст навчання з виходом за рамки програми, внутрішньопредметні і міжпредметні зв'язки, навчання різноманітних засобів і прийомів роботи, залучення до участі у дослідницьких проектах, використання інтелектуальних тренінгів); проблематизація (оригінальні пояснення, пошук нового змісту та альтернативних інтерпретацій, наявність самостійних навчальних, тренінгових позанавчальних програм).

Творчість – це завжди створення чогось нового на основі перетворення пізнаного – нового результату або оригінальних шляхів та методів його отримання. Творчість – це: відхилення від шаблону; оригінальність; ініціативність; наполегливість.

Аналіз наукової літератури дає підстави стверджувати, що успішність розвитку креативності майбутніх учителів початкових класів в умовах педагогічного коледжу залежить від наступних умов:

- орієнтація змісту фахової підготовки майбутніх учителів на розвиток креативності (включення до змісту навчальних дисциплін тем, опанування якими забезпечить створення умов для успішного саморозвитку (наприклад, тема «Вільний час», підтема «Як розвинути творчі здібності?», яка вивчається у 4 семестрі з дисципліни «Практичний курс англійської мови» (за підручником «Total English»)), ознайомлення з теоретико-методичними основами розвитку креативності особистості (спецкурс «Креативність у педагогічній діяльності»));

- активізація механізмів креативного мислення майбутніх фахівців на основі активних методів навчання. Для реалізації цієї умови ми застосовуємо методи генерування ідей («Мозковий штурм», «Карти пам'яті» тощо), подолання стереотипів завдяки розвитку латерального мислення (техніки «Плюс мінус цікаво», Шести капелюхів мислення тощо);

- створення креативного освітнього середовища, вільного від бар'єрів творчості: упередженості, що креативність нібито притаманна окремим особистостям; ігнорування спроб студентів приймати нестандартні рішення; емоційне напруження, пов'язане з високим рівнем реактивної тривожності та боязню невдачі під час оволодіння навчальним матеріалом; акцент на відчутті провини після здійснення помилки. З цією метою ми створюємо атмосферу довіри, відкритості й емоційного прилучення; даємо час на осмислення ситуації до початку дії; поцінюємо різноманітні способи мислення, винахідливість, невимушеність, гумор, інтуїтивні здогадки; усуваємо міжособистісні конфлікти; толерантно обговорюємо суперечливі питання.

Розвиток творчих здібностей студентів успішно вирішує проблеми індивідуалізації та диференціації навчання, формування потреби у самореалізації, навичок самоаналізу та творчості, мотивів досягнення мети, вчить робити власні винаходи, відкривати нові факти в науці, допомагає юнакам та дівчатам долучитися до науково-дослідницької роботи, настільки необхідної для просування суспільства вперед.

Розвиток творчої компетентності повинен мати науковий, системний, комплексний характер і ґрунтуватися на результатах моніторингових досліджень.

Як відомо, головною метою навчання іноземної мови є формування комунікативної компетенції. На заняттях з іноземної мови вдало поєднуються традиційні методи роботи, такі як читання і переклад текстів, виконання великої кількості лексичних і граматичних вправ, словникові диктанти, монологічне мовлення тощо, які спрямовані на розвиток мовних і мовленнєвих умінь і навичок та інноваційні технології, які орієнтовані на створення умов для студентів займати активну та ініціативну позицію в навчальній діяльності, не тільки «засвоювати» запропонований викладачем (програмою, підручником, посібником) матеріал, а пізнавати світ шляхом активного діалогу з ним, самому шукати відповіді.

Ми зробили для себе висновок, що заняття буде ефективним тоді, коли воно буде цікавим як для викладача, так і для студентів.

На заняттях з іноземної мови студенти залучаються до різних видів пізнавальної діяльності, пробують себе в процесі багатьох видів творчого пошуку. Інноваційне навчання іноземної мови передбачає відмову від переказу навчальних текстів та інших репродуктивних методів навчання та перехід до рівноправного діалогічного спілкування, моделювання реальних життєвих ситуацій, впровадження інтерактивних видів роботи

На заняттях з іноземної мови завжди присутні:

- імітація,
- імпровізація,
- інсценування діалогів,
- складання власних діалогів за ситуацією,
- ситуативно-рольові ігри.

Зазвичай ситуативно-рольові ігри проводяться без попередньої підготовки. Розподіл ролей відбувається з урахуванням індивідуальних можливостей і особливостей кожного студента. Непередбачено-спонтанні дії однієї дійової особи вимагають миттєвої реакції (корекції дій) з боку іншої. А бувають і підготовлені вдома або прямо на занятті рольові ігри. Це дає змогу наблизити виучуваний матеріал до реального життя.

На заняттях з практичного курсу іноземної мови формуються також професійні творчі вміння майбутнього вчителя. Під час проходження будь-якої теми програми ми передбачаємо професійно-орієнтовані завдання, при виконанні яких студенти повинні спрямувати свої зусилля на їх вирішення. Наприклад, під час вивчення теми «На уроці іноземної мови» пропонується таке завдання: Учням Вашого класу набрид стандартний початок уроку з іноземної мови. Які види творчого початку уроку Ви запропонуєте?»

Підвищенню пізнавальної діяльності студентів, розвитку навичок самостійної, індивідуальної роботи служить творче проектування (Наприклад, скласти та оформити меню, туристичний проспект-екскурсію містом або по країні, рекламний проспект будь-якого продукту у паперовому або електронному варіантах);

- творчі письмові роботи (наприклад, написати електронного листа другу та відправити його на електронну адресу викладача, написання листівок, газетних статей, казок для учнів початкових класів. Такі завдання розвивають уяву, образне мислення студентів);

- переклад віршів.

Проявлення творчості студентами можна побачити також на практичних заняттях з методики навчання іноземної мови. До проведення фрагментів уроків і виховних заходів студенти відповідно до своїх здібностей і можливостей готують роздатковий матеріал, наочність, підбирають музику, цікаві повідомлення, факти, прислів'я та приказки, пісні, складають вірші, готують завдання творчого характеру тощо. Із метою створення оптимальних умов для розвитку творчих здібностей під час проведення практики пробних уроків методисти орієнтують студентів на підготовку і проведення різних типів нестандартних уроків: уроків-мандрівок, уроків-загадок, уроків-ігор, уроків-казок, уроків-легенд тощо. Ці уроки позбавлені звичайних шаблонів. Їх характерною рисою є створення протягом всього уроку умов для творчої навчальної діяльності учнів.

Пошукові творчі завдання мають різноманітний характер. Вони можуть бути індивідуальними, груповими, мати соціокультурне комунікативне забарвлення.

Наприклад, такі завдання:

- які асоціації виникають (речення, слова) у зв'язку з малюнком, фрагментом мелодії тощо;
- із слів, не пов'язаних між собою скласти невелику історію (це називається зв'язати предмети);
- на основі малюнка скласти казку-фрагмент заняття;
- переглянути відеосюжет і придумати іншу кінцівку фільму, пояснити вчинки героїв
- переглянути відеосюжет про столицю країни і розповісти про подорож з точки зору оптиміста, песиміста, допитливої людини, школяра, викладача тощо.

Використання відеоматеріалів на заняттях з іноземної мови стає невід'ємною частиною процесу навчання іноземним мовам, дає чудову можливість розвивати навички аудіювання, збільшити словниковий запас студентів, знати якомога більше граматичних структур, створює природне мовне середовище на заняттях. Робота з такими матеріалами урізноманітнює види діяльності студентів, підвищує рівень мотивації вивчення іноземної мови, дає можливість працювати з автентичними зразками мови, що є особливо актуальним з огляду на відсутність іншомовного оточення.

Корисною є розробка комплексу завдань до тематично орієнтованих відеоматеріалів, а саме – автентичних художніх фільмів. Обраний відеоматеріал має відповідати темам, що вивчаються згідно з програмою. Фільми добираються з урахуванням вікових особливостей студентів та афективних чинників навчання. Використання сучасного, актуального й цікавого відеоматеріалу сприяє підвищенню пізнавальної активності студентів, надає їм можливість отримати великий обсяг соціокультурної інформації. Завдання звичайно складаються із підготовчих вправ, що виконуються перед переглядом, низки запитань та завдань на перевірку розуміння відеоматеріалу, а також заключного комплексу вправ на обговорення побаченого та виконання творчих письмових завдань.

Завдання, що виконуються перед переглядом відеозапису, містять вправи на прогнозування змісту фільму, роботу з лексику, налаштування студентів на сприймання відповідного матеріалу, активізацію фонових знань. Перевірка розуміння змісту здійснюється за допомогою вправ на визначення правильності тверджень, тестових завдань із варіантами відповідей, вправ на заповнення пропусків або вибір із низки запропонованих лексичних одиниць тощо. Вправи останньої групи спрямовані на практичне використання лексичного матеріалу, що відбувається при виконанні письмових творчих завдань та обговоренні питань, пов'язаних із різними аспектами певної теми, а також широкого кола актуальних загальнолюдських проблем. Слід звернути увагу на те, що низка вправ сприяє активізації не лише лексичного, але й граматичного матеріалу. Перегляд фільмів та виконання вправ сприяє розвитку пам'яті, уваги, логічного та творчого мислення, а також поглибленню знань студентів про країну, мова якої вивчається. Комплекс вправ має відповідати вимогам зв'язку всіх видів мовленнєвої діяльності, а саме розвитку навичок аудіювання, говоріння, читання та письма.

Протягом останніх років ми проводимо нестандартні заняття (наприклад, телеконференція із шведським викладачем, бінарне заняття з англійської мови та інформатики, ток-шоу на тему «Плани на майбутнє. Професія моєї мрії», акція «Ми за здоровий спосіб життя», круглі столи тощо). Сама форма їх проведення нестандартна, цікава, використання різноманітних видів роботи під час заняття підтримує увагу студентів на високому рівні, що дозволяє говорити про достатню ефективність уроків.

До інноваційного навчання відносяться не тільки сучасні технології інтерактивного вербального спілкування, а й інформаційно-комунікаційні технології, і в першу чергу мережа Інтернет. Велику допомогу надають студентам програми-перекладачі, навчальні програми з іноземної мови. Тут вибір практично необмежений. Граматика, тексти, діалоги, гумор, музика, відео, можливість прослуховувати себе та дикторів, тематичні диски, лекції обраною мовою – все це сприяє вивченню мови.

Виходячи з того, що Інтернет є міжнародним, багатокультурним, і найкращим джерелом інформації про традиції та звичаї народів світу, його ресурси відіграють дуже важливу роль у розширенні іншомовної соціокультурної компетенції студентів. Наприклад, ми пропонуємо студентам самостійно здійснити мандрівки веб-сайтами для візуального знайомства з містами, пам'ятками культури, святами, музикою та молодіжною субкультурою різних країн. Все це стає основою для обговорення в підгрупах, для організації рольових ігор, написання листів, привітань, есе.

Поряд з традиційною щорічною олімпіадою цього року викладачами комісії було вдруге організовано дистанційну Інтернет-олімпіаду, оскільки сьогодні вважається пріоритетним прищеплення навичок самостійного здобуття знань та навчальної інформації, оволодіння різними способами пізнавальної діяльності.

Метою проведення дистанційної олімпіади є:

- залучення широкого кола студентів до навчально-пошукової діяльності;
- надання можливості студентам з різним рівнем підготовки проявити свої здібності;
- стимулювання творчого самовдосконалення студентської молоді;
- підвищення інтересу студентів до поглибленого вивчення англійської мови, формування навичок самостійної пошукової роботи;
- поширення прогресивних форм і методів навчання, стимулювання інтересу студентів до оволодіння сучасними інформаційними технологіями;
- пропагування принципу освіти впродовж життя.

Завдання для проведення дистанційної олімпіади добиралися відповідно до форми її проведення: пошукового й творчого характеру. Можливість виконання завдання з аудіювання забезпечувалась розміщенням на сайті звукового матеріалу, який студенти могли прослухати он-лайн в індивідуальному режимі в зручний для них час. Зауважмо, що метою олімпіади було не лише виявлення знань студентів з англійської мови, а й уміння їх застосувати на практиці: вільно орієнтуватися на іншомовних сайтах під час пошуку відповідей, вміння використовувати системи-перекладачі, он-лайн словники.

Таким чином, дистанційна олімпіада з англійської мови складалася з таких елементів:

- виконання пошукового завдання (20 питань);
- виконання завдань за прослуханням текстом - інтерв'ю на педагогічну тему;
- придумати закінчення тексту.

Найкращі творчі роботи були розміщені на сайті комісії.

Отже, використання можливостей інформаційно-комунікаційних технологій для організації й проведення дистанційних олімпіад дозволяє урізноманітнити й вдосконалити форми та види роботи з обдарованими студентами, перейти від пасивного засвоєння навчального матеріалу до використання активних методів, активізувати взаємодію студент-викладач, посилити мотивацію учасників навчального процесу.

Студенти 4 курсу прослухали факультатив «Креативність у педагогічній діяльності», яким передбачено створення умов для розвитку креативності студентів педагогічного коледжу на основі реалізації ідей передового британського досвіду.

Мета курсу – ознайомлення з теоретико-методичними основами розвитку креативності особистості та створення умов для їх практичної реалізації майбутніми вчителями початкових класів

Відповідно до мети поставлені наступні завдання:

- визначити сутність креативності та проаналізувати шляхи її розвитку в умовах сучасного освітнього закладу;
- окреслити власне бачення креативного вчителя початкових класів;
- здійснити біографічні дослідження професійного становлення видатних особистостей, проаналізувати здійснені ними креативні внески;
- створити власний креативний продукт на основі ідей видатної особистості;
- охарактеризувати потенціал ІКТ для розвитку креативності особистості;
- розробити мультимедійний проект для використання у початковій школі.

Від рівня сформованості готовності самого вчителя до формування творчої особистості учнів залежить його здатність і готовність залучати своїх учнів до творчості у вивченні іноземної мови. На нашу думку, процес формування творчого потенціалу як важливого компоненту майбутньої професійної індивідуальності залежить від організації всього навчально-виховного процесу, який би спонукав до подальшої самостійної пошукової творчої професійної діяльності, творчого саморозвитку як педагога-професіонала.

Методичні рекомендації:

Для розвитку творчої компетенції студентів треба:

- створити умови для випереджального розвитку їх здібностей, активізувати пізнавальну самостійність, не подаючи знань у готовому вигляді;
- використовувати творчі, проблемні завдання;
- керувати самоосвітою обдарованих студентів;
- навчити трансформувати особистий досвід і вивчений матеріал з літературних джерел, творчо обґрунтовувати результати роботи, конструювати новий досвід;
- надавати простір для вільного індивідуального розвитку і самоконтролю;
- створювати умови для максимального напруження інтелектуальних сил;

- використовувати різноманітні форми творчого співробітництва студентів;
- за допомогою рефлексивного управління навчальної діяльності формувати навички самоорганізації, саморозвитку, самореалізації, самовизначення особистості у творчій діяльності.

Список використаних джерел

1. Богданова Т.Г., Корнілова Т.В. Діагностика пізнавальної сфери дитини. – М.: Роспедагентство, 1994.
2. Богоявленська Д.Б. Психологія творчих здібностей: Учеб. Посібник для студентів вищ. навч. закладів. – М.: Изд. Центр «Академія», 2002.
3. Большакова Л.А. Розвиток творчості молодшого школяра // Завуч початкової школи. – 2001. – №2.
4. Сгоров О. Комунікативна функція навчального заняття // Учитель. – 2001. – № 1. – С. 52-54
5. Козвоніна В.П. Розвиток творчих здібностей учнів // Початкова школа. – 2000. – № 7.
6. Мотков О.І. Психологія самопізнання особистості. Практичний посібник. – М.: «Трикутник», 1993.
7. Полат Є.С. Метод проектів на уроках іноземної мови. // ИЯШ. –1991. – № 2. – С. 3-10.
8. Панова Л.С., Андрійко І.Ф., Тезікова С.В. та ін. Методика навчання іноземних мов у загальноосвітніх закладах. – К.: ВЦ «Академія», 2010. – 328с.

References

1. Bogdanova T.G., Kornilova T.V. Diagnostika piznaval'noї sferi ditini. – M.: Rospedagentstvo, 1994.
2. Bogojavlens'ka D.B. Psihologija tvorchih zdbnostej: Ucheb. Posibnik dlja studentiv vishh. navch. zakladiv. – M.: Izd. Centr «Akademija», 2002.
3. Bol'shakova L.A. Rozvitok tvorchosti molodshogo shkoljara // Zavuch pochatkovoї shkoli. – 2001. – №2.
4. Sgorov O. Komunikativna funkcija navchal'nogo zanjattja // Uchitel'. – 2001. – № 1. – S. 52-54
5. Kozvonina V.P. Rozvitok tvorchih zdbnostej uchniv // Pochatkova shkola. – 2000. – № 7.
6. Motkov O.I. Psihologija samopiznannja osobistosti. Praktichnij posibnik. – M.: «Trikutnik», 1993.
7. Polat E.S. Metod projektiv na urokah inozemnoї movi. // IJaSh. –1991. – № 2. – S. 3-10.
8. Panova L.S., Andrijko I.F., Tezikova S.V. ta in. Metodika navchannja inozemnih mov u zagal'noosvitnih zakladah. – K.: VC «Akademija», 2010. – 328s.

УДК: 378

ОСОБЛИВОСТІ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ ВЧИТЕЛЯ ІНОЗЕМНИХ МОВ ДОШКІЛЬНОГО ЗАКЛАДУ ОСВІТИ

О.В. Неборачко⁷

викладач, КВНЗ «Запорізький педагогічний коледж» ЗОР

e-mail: nebo@gmail.com

ОСОБЕННОСТИ ПРОФЕССИОНАЛЬНОЙ ПОДГОТОВКИ УЧИТЕЛЯ ИНОСТРАННЫХ ЯЗЫКОВ ДОШКОЛЬНОГО ОБРАЗОВАТЕЛЬНОГО УЧРЕЖДЕНИЯ

Е.В. Неборачко

преподаватель, КВУЗ «Запорожский педагогический колледж» ЗОР

PECULIARITIES OF PROFESSIONAL TRAINING OF FOREIGN LANGUAGE TEACHERS FOR PRESCHOOL EDUCATIONAL INSTITUTIONS

O.V. Neborachko

teacher, Zaporizhzhia Pedagogical College

У статті розглядаються різні підходи до визначення структури професійної компетентності педагога. Наголошується, що підготовка вчителів іноземної мови до роботи в дошкільному закладі освіти має на меті формування професійної компетентності як цілісної характеристики особистості, що визначається специфікою раннього навчання іноземних мов. Доводиться, що професійна компетентність педагога-дошкільника є інтегральною категорією, зміст і структура якої дозволяють фахівцю виконувати свою професійну діяльність максимально ефективно та сприяють його саморозвитку та самовдосконаленню.

Ключові слова: професійна компетентність, вчитель іноземної мови, дошкільний заклад освіти.

⁷ © Неборачко Олена Василівна, 2014

Ліцензується на умовах Attribution-NonCommercial-ShareAlike 4.0 International (CC BY-NC-SA 4.0)